

Metodeappendiks til Styrket elevmotivation i udskolingen

INDHOLD

Metodeappendiks til Styrket elevmotivation i udskoling

1	Indledning	4
<hr/>		
2	Udgivelse 1: Vidensnotat	6
2.1	Deskstudie	6
<hr/>		
3	Udgivelse 2: Inspirationskatalog	7
3.1	Aktionslæringsforløb på otte skoler	7

1 Indledning

Projektet *Styrket elevmotivation i udskolingen* er gennemført af en projektgruppe på Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i 2020-2023 på opdrag fra Danmarks Lærerforening (DLF) og Kommunernes Landsforening (KL) under Fremfærd Børn.

Formålet med projektet er at udvikle undervisningen i udskolingen, så den bliver mere varieret og anvendelsesorienteret og herigennem styrke udskolingselevernes motivation, trivsel og udbytte af undervisningen. Projektet bidrager med viden fra praksis om, hvilke greb man kan anvende i undervisning for at øge motivationen, og hvordan skoleledelsen kan understøtte lærernes udvikling af undervisningen.

Om projektet: Styrket elevmotivation i udskolingen

Otte skoler rundt om i landet deltager i projektet. Lærere fra de deltagende skoler undersøger og afprøver, hvordan man kan tilrettelægge en skoledag, et undervisningsforløb eller en undervisningslektion med mere varierede undervisningsformer og med afsæt i viden om, hvad der skaber motivation hos eleverne i udskolingen. Projektet har ud over det tætte udviklingsarbejde med lærerne også fokus på at understøtte ledelsens rolle i udviklingen af den varierede undervisning.

Konkret sigter projektet mod at:

- **Identificere og afprøve varierede undervisningsformer:** Hvordan kan undervisningen tilrettelægges, så den i højere grad er varieret, herunder fx anvendelsesorienteret og undersøgende, og derigennem bidrager til at fremme elevernes motivation i undervisningen?
- **Identificere organisatoriske og ledelsesmæssige greb:** Hvilke organisatoriske og ledelsesmæssige greb bidrager til at understøtte den ønskede praksis og de ændringer i udskolingen, som projektet lægger op til?
- **Spredte erfaringer og viden:** Hvordan kan erfaringerne fra udviklingsprojektet spredes til udskolingen generelt i Danmark, så indsigterne fra de deltagende skoler inspirerer andre skoler og forvaltninger i landets kommuner i det videre arbejde med at udvikle undervisningen?

Notatet her skal bidrage til at skabe en fælles forståelse af projektets centrale begreber og dermed være det vidensgrundlag, som resten af forløbet – et aktionslæringsforløb med varieret undervisning i fokus – står på.

Indledning

Projektet, der er designet som et udviklingsprojekt, har resulteret i en række forskellige udgivelser.

Som start på projektet udarbejdede EVA et vidensgrundlag, som aktionslæringsforløbene på skolerne kunne stå på og tage afsæt i. Vidensgrundlaget er formidlet i vidensnotatet om varieret undervisning.

Som afslutning på projektet udarbejdede EVA en række formidlings- og udviklingsprodukter: et inspirationskatalog, der samler op på aktionslæringsforløbene og formidler erfaringer herfra, en podcast, der inviterer lytteren med ind i nogle af de klasser, hvor udviklingsarbejdet har fundet sted og med ind i lærernes overvejelser undervejs, et refleksionsredskab og en guide, teams kan bruge, hvis de selv ønsker at udvikle deres praksis, og en powerpointpræsentation, som skoleledere, resourcepersoner og skoleforvaltninger kan bruge til at sætte emnet på dagsordenen.

Vidensgrundlaget og inspirationskataloget bygger på forskellige metodiske elementer. Datamaterialet, der ligger til grund for inspirationskataloget, er indsamlet ved hjælp af en række forskellige metoder. Metoderne er alle valgt med henblik på at give plads til forskellige perspektiver og at komme tæt på muligheder og udfordringer i undervisningen i udskolingen.

I det følgende beskrives de forskellige datakilder, samarbejdet med skolerne og med eksterne eksperter samt det analytiske arbejde nærmere.

2 Udgivelse 1: Vidensnotat

Vidensnotatet bidrager til at skabe en fælles forståelse af projektets centrale begreber. Formålet med notatet er at tilvejebringe et vidensgrundlag for arbejdet med variation og motivation i udkolingen, og dermed være det grundlag, som resten af forløbet – et aktionslæringsforløb med varieret undervisning i fokus – står på.

2.1 Deskstudie

Som led i projektet er der gennemført et deskstudie for at finde nyere, relevant litteratur om varieret og motiverende undervisning. Dette deskstudie er formidlet i vidensnotatet.

Vidensnotatet bygger på en gennemgang af forskning og pædagogisk-didaktisk litteratur, der omhandler varieret undervisning og organiseringen heraf. Den litteratur, notatet bygger på, er fremsøgt dels ved håndsøgninger hos relevante vidensproducenter i Danmark og Skandinavien i maj-juni 2021 og dels ved referencer fra referencer. Derudover har DLF og KL peget på relevante referencer. Endelig har to forskere med stort overblik over litteraturen – Per Fibæk og Helle Plauborg – suppleret listen af litteratur ved at pege på yderligere kernelitteratur på området.

Der er søgt efter litteratur, som kan give indsigter om, hvad der skaber varieret og motiverende undervisning i udkolingen i en dansk grundskolekontekst. Der er både søgt efter metastudier, empirisk forskning og pædagogisk/didaktisk faglitteratur. Der er medtaget litteratur, som er udgivet på dansk, og som er udgivet i perioden 2005 til 2020.

Den fremsøgte litteratur blev screenet, læst og kondenseret af fire konsulenter fra EVA's grundskoleenhed med særligt blik for at udlede perspektiver på og pointer om det at arbejde med variation i undervisningen. Det analytiske arbejde med at udlede relevante perspektiver og pointer er desuden kvalitetssikret internt, jf. EVA's kvalitetssikringsprocedurer, hvor arbejdet drøftes med projektets tilknyttede kvalitetssikringskonsulent.

Perspektiver og pointer fra litteraturen er formidlet i en lettilgængelig form målrettet projektets målgrupper. Undervejs i denne proces er arbejdet med vidensnotatet blevet kvalificeret ved at inddrage tre udkolingslærere, der har givet sparring og feedback på udkast af notatet. Udkolingslærerne er udvalgt med hjælp fra DLF.

3 Udgivelse 2: Inspirationskatalog

Udgivelsen *Motivation og variation i udskolingen - Erfaringer og inspiration fra et aktionslæringsprojekt* bygger på data fra et udviklingsprojekt tilrettelagt som aktionslæringsforløb, som EVA har gennemført i vinteren 2021 – sommeren 2022. Lærerteam fra udskolingen, herunder 6. årgang, da dette klassetrin nogle steder indgår i udskolingen, på otte forskellige skoler deltog i forløbet. Data fra aktionslæringsforløbet er suppleret med efterfølgende interviews med involverede elever, lærere og ledere.

3.1 Aktionslæringsforløb på otte skoler

Otte skoler deltog i udviklingsprojektet. Hver skole deltog med to lærerteams fra udskolingen og en ledelsesrepræsentant, med undtagelse af en af skolerne, der deltog med ledelse og et enkelt lærerteam. Samlet set er der repræsenteret lærere, der underviser i 6-9. årgang og inden for fagrækkerne dansk, matematik, sprogfagene, kulturfagene, naturfagene og de praktisk-musiske fag.

Forløbet var tilrettelagt med en fælles opstartsworkshop (oktober 2021), tre besøg hos hver enkelt team, opstartssamtale med ledelsen, to gange ledelsessparring undervejs og et afsluttende møde med hhv. ledelse og de to teams. Derudover blev der gennemført et fælles afslutningsseminar (august 2022). På de tre besøg hos hvert team blev følgende aktiviteter gennemført:

- 1. besøg:** Samtale med lærerteamet, hvor problemstilling og aktion formuleres, to timers varighed
- 2. besøg:** Observation i undervisningen, mens aktionen gennemføres, minimum en lektions varighed
Didaktisk samtale med lærerteamet, to timers varighed
- 3. besøg:** Observation i undervisningen, mens aktionen gennemføres, minimum en lektions varighed
Didaktisk samtale med lærerteamet, to timers varighed

3.1.1 Dataindsamling under besøgene

De 15 teams gennemførte hver to aktioner, således at EVA samlet set har observeret undervisning, hvor 30 aktioner blev gennemført. Nogle observationer varede en lektion på 45 minutter, andre observationer varede et modul på 90 minutter alt efter skolens praksis. Under observation af undervisningen tog EVA observationsnoter til brug ved de didaktiske samtaler og for at fastholde afprøvelsen af aktionen.

Hvert team deltog i tre didaktiske samtaler á 1,5-2 timers varighed. For at sikre, at den didaktiske samtale kunne være et trygt rum, hvor udvikling og eksperimenter var i højsædet, blev samtalerne

ikke optaget. I stedet har udvalgte lærere efterfølgende deltaget i opfølgende telefoninterview for at indhente yderligere perspektiver på teamets aktioner, gennemførelsen og udbyttet heraf. Derudover blev lærerteamene bragt sammen på afslutningsseminaret for at dele erfaringer på tværs af de mange aktioner.

Opstartsmøde med ledelsen og afslutningsmøde med hhv. ledelse og teams gav ligeledes indsigt i ledelsens perspektiver på undervisningen i udkolingen og på udfordringer og potentialer heri. Derudover deltog EVA i den ene af de to ledelsessparringer for at få et dybere indtryk af de perspektiver, der knyttede sig til ledelsesopgaven.

3.1.2 Deltagende skoler

Ledere og lærerteam fra følgende skoler har deltaget:

- Søndermarkskolen, Frederiksberg Kommune
- Fællesskolen Favrdal-Fjelstrup, Haderslev Kommune
- Gildbroskolen, Ishøj Kommune
- Christiansfeld Skole, Kolding Kommune
- Vestskolen, Odder Kommune
- Dalumskolen, Odense Kommune
- Sortebakkeskolen, Rebild Kommune
- Vallensbæk skole, Vallensbæk Kommune.

Skolerne er udvalgt, ved at de selv har ansøgt om at komme i betragtning til at deltage i projektet. Da der var flere ansøgere, end der var pladser i projektet, gennemførte EVA samtaler med skolernes ledelse. Disse samtaler havde fokus på skolens motivation for deltagelse, projektets evt. kobling til andre indsatser på skolen, lærernes erfaring med og lyst til aktionslæring, fag og årgange repræsenteret, skolens størrelse, geografiske beliggenhed og elevgrundlag. På baggrund af disse samtaler indstillede EVA otte skoler til deltagelse, som KL og DLF godkendte.

Samarbejde med eksterne eksperter

EVA nedsatte en ekspertgruppe bestående af fire eksperter indenfor aktionslæring og en ekspert indenfor ledelsesunderstøttelse af udviklingsprojekter til denne del af projektet. Ekspertgruppen bestod af:

- Helle Plauborg, tidligere lærer, Associate Professor, DPU, Aarhus Universitet
- Jytte Vinther Andersen, tidligere lærer, udviklingskonsulent og forfatter til bøger om aktionslæring
- Marianne Gjelstrup, tidligere lærer, læse-skrive-konsulent, Ishøj Kommune
- Mikael Axelsen, tidligere lærer og leder, selvstændig ledelseskonsulent, MA offentlig ledelse og styring
- Rikke Lawsen, tidligere lærer, lektor, Københavns Professionshøjskole.

Eksperternes rolle har været at facilitere de didaktiske samtaler og ledelsessparringen, mens EVA's rolle har været at drive projektet og samle og fastholde erfaringer, der kunne formidles i inspirationskataloget.

3.1.3 Supplerende interview

Der er undervejs i og efter gennemførelsen af aktionslæringsforløbene gennemført en række interview med hhv. elever, lærere og ledere.

Interview med elever

Elevperspektiver på undervisningen er undersøgt gennem gruppeinterview blandt elever fra de klasser, hvor der blev gennemført aktionslæringsforløb. Interviewene fandt sted på besøgsang 2 eller 3 eller umiddelbart herefter.

Der er gennemført 10 gruppeinterview af ca. 45 minutters varighed. På nogle skoler blev elever fra forskellige klasser blandet i samme interview. Andre steder foretrak eleverne at blive interviewet udelukkende med egne klassekammerater. Der deltog mellem tre og seks elever til hver gruppeinterview. I alt deltog 50 elever i interview.

Under gruppeinterviewene anvendte vi en interviewguide, der lagde op til en proces, hvor eleverne selv identificerede og formulerede, hvilke områder af den observerede undervisning de synes fungerede hhv. godt og mindre godt. Gruppeinterviewene centrerede sig om to overordnede spørgsmål: 1) Hvad fungerede godt og motiverede jer i den observerede undervisning og hvorfor? 2) Hvad fungerede mindre godt i den observerede undervisning, og hvad kunne I ønske jer anderledes? For hvert spørgsmål fik eleverne individuel tænke- og skrivetid, hvor de udfyldte post-its med deres pointer og erfaringer. Derefter fortalte de hver især om deres erfaringer. Undervejs kunne andre elever byde ind og supplere, og interviewerne stillede uddybende spørgsmål. Derigennem opstod samtaler, hvor elevernes pointer blev udforsket og udfoldet. På den måde har vi haft en åben og eksplorativ tilgang til, hvad der ifølge eleverne kendetegnede undervisningen, hvor lærerne afprøvede deres aktioner.

Læs evt. mere om metoden her: <https://www.eva.dk/grundskole/indsigt-elevenes-perspektiver>.

De elever, der har deltaget i fokusgruppeinterviewene, er udvalgt på baggrund af dialog med deres lærer. I udvælgelsen har vi haft fokus på at få en gruppe elever, der repræsenterede forskelle i køn, fagligt niveau og tilgang til det at gå i skole, så vi både interviewede nogle, der er meget motiveret for skolen, og nogle, der er mindre motiveret for skolen.

Interview med lærere

Der er efter aktionslæringsforløbenes afslutning og i forbindelse med udarbejdelsen af inspirationskataloget gennemført telefoninterview eller online interview med lærere fra de deltagende skoler. Interviewene havde til formål at få lærernes perspektiver på de gennemførte aktioner, herunder hvad de ønskede at opnå med aktionen, hvordan den blev gennemført, og hvad de oplevede, at der kom ud af det. Interviewene handlede sekundært om erfaringerne med at gennemføre aktionslæringsforløb.

Interviewene med lærerne havde en varighed på ca. 45 minutter og blev for størstedelens vedkommende optaget på lydfil. I alt gennemførtes syv interview med lærere.

Interview med ledere

Der er efter aktionslæringsforløbenes afslutning og i forbindelse med udarbejdelsen af inspirationskataloget gennemført online eller fysiske interview med ledere fra de deltagende skoler. Interviewene havde til formål at få ledernes perspektiver på skolens deltagelse i udviklingsprojektet, på teamene arbejde med at identificere og gennemføre aktioner og på deres ledelsesmæssige arbejde med at understøtte dette udviklingsarbejde i de enkelte teams og i skolen som organisation. Størstedelen af disse interviews blev ligeledes optaget på lydfil.

Interviewene med lederne havde en varighed på ca. 45 minutter og blev for størstedelens vedkommende optaget på lydfil. I alt gennemførtes syv interview med ledere.

3.1.4 Analyse af interviewene

Der er foretaget en tværgående, tematisk analyse af datamaterialet, hvor to konsulenter har læst observationsnoter og interviewudskrifter eller lyttet til lydfiler og derefter udledt pointer fra disse. Derefter har konsulenterne gennemført en fælles analyseproces, hvor vi har ledt efter både mønstre og variationer i datamaterialet. Endelig er analysen blevet kvalificeret ved at drøfte indsigter og resultater med Rikke Lawsen, lektor KP. Der er i tillæg til projektgruppens eget analysearbejde gennemført tre halvdags analyseworkshops med projektgruppen og Rikke Lawsen i foråret og sommeren 2022.

Metodeappendiks til Styrket elevmotivation i udskolingen

© 2023 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Illustration: Rikke Bisgaard

ISBN (www) 978-87-7182-673-9

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk